

BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI FANINI O'QITISH AHAMIYATI VA USULLARI

G'aybullayeva Sabohat Ulug'bek qizi

*Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Pedagogika ta'limi fakulteti
402-guruh talabasi*

M.Hazratqulov

*O'qituvchi: SamDU Maktabgacha, Boshlang'ich ta'lim va texnologiya kafedrası
dotsenti*

Annatsiya: *Ushbu maqolada Boshlang'ich talimda ona tili va o'qish savodxonligi darsliklarini o'rgatish, dars samaradorligini oshiruvchi interfaol metodlar haqida malumotlar keltirildi.*

Kalit so'zlar: *Savodxonlik, yozma til, axborot texnologiyalari, multimedia vositalar, vidiofilmlar, animatsiyalar, interfaol maetodlar.*

Ma'lumki, maktablarda o'quvchilarga o'qitiladigan har bir fan yosh avlodning har tomonlama komil, bilimli, jamiyatga foydali shaxs bo'lib yetishishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf yosh avlodning kelajagi uchun muhim poydevor vazifasini o'taydi. Poydevorning qay darajada mustahkam bo'lishi esa bevosita boshlang'ich sinflarda o'qitiladigan fanlarga bog'liq. Boshlang'ich sinflarga o'qitiladigan fanlar orasida "ona tili" va "o'qish savodxonligi" fani muhim o'ringa ega.

"Ona tili" va "o'qish savodxonligi" fani boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma savodxonligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang'ich sinflarda o'qitiladigan darslar o'z mohiyati, maqsad va vazifalariga ko'ra ta'lim tizimida alohida o'rin tutadi. Negaki ularning zaminida savodxonlik va axloqiy- ta'limiy tarbiya asoslari turadi. Shuning uchun ham boshlang'ich ta'lim darslariga o'quvchilar qiziqishini oshirishga alohida e'tibor berish lozim. Chunki bolalar boshlang'ich sinflardan oq «dars» degan muqaddas so'zdan bezib qolmasliklari lozim. O'qish savodxonligi - jamiyat tomonidan talab qilinadigan va inson tomonidan qadrlanadigan yozma tilning shakllarini idrok etish va amaliyotda qo'llay olish qobiliyatidir. Asosiy e'tibor, tushunishni namoyon qilishdan o'zlashtirilgan ma'lumotlarni qanday qilib yangi loyihalar va vaziyatlarda qo'llay olish qobiliyatlarini namoyon qilishga qaratilmoqda. Boshlang'ich sinf darslarida o'quvchini qalban yuksak, ma'naviy boy qilib tarbiyalashda ajdodlarimiz yaratgan betakror asar durdonalaridan foydalangan holda bilim berish hamda odob-axloq qoidalariga o'rgatish muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinflarda ona tili va o'qish darsi alohida ajralib turadi. Ona tili va o'qish darslari orqali o'quvchining savodi chiqadi. U yozishni va o'qishni o'rganadi. Bu o'quvchilarga keyinchalik ham boshqa fanlarni yaxshi o'zlashtirishiga yordam beradi. Bunda asosiy rol ni albatta boshlang'ich sinf o'qituvchisi egallaydi. Chunki, boshlang'ich sinf o'quvchilarining savodini chiqarish o'qituvchidan kasbiy mahorat va bilim talab etadi. Bu vazifa o'qituvchining zimmasiga ulkan mas'uliyat yuklaydi. O'qituvchi har doim

ushbu mas'uliyatni his qilgan holda dars jarayonini tashkil etishi lozim. Bunda o'qituvchidan ijodkorlik, izlanish, ilg'or va innovatsion texnologiyalarni, ilg'or o'qituvchilarning tajribalarini o'z darsida mahorat bilan qo'llay olish talab etiladi.

O'quvchilarning, eng avvalo, savodxonligini oshirishda to'g'ri o'qish, so'z boyligini oshirish, keng fikrlashga o'rgatish, nutqini, ongini oshirish kabi bir qator xususiyatlarni o'rganishda ona tili va o'qish savodxonligini to'g'ri tashkil eta bilish lozim. Fikrini o'stirish, fikrlashga o'rgatish, kelajakka sog'lom fikrli bolani tarbiyalash ona tili va o'qish savodxonligining asosiy vazifalaridan biridir. Boshqa fanlarda bo'lgani kabi ona tili va o'qish darslarida ham axborot texnologiyalaridan foydalanib dars olib borish ta'lim sifatini oshirishga va o'quvchilarning darsga nisbatan qiziqishlarini o'stirishga yordam beradi. Shu sababli ona tili va boshqa darslarda axborot texnologiyalarini qo'llash asosida dars o'tish davr talabi deb aytishimiz mumkin. Ona tili va o'qish darslarida multimedia vositalaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishda ham ta'limiy, ham tarbiyaviy ahamiyatga ega. Masalan, axborotning xilma-xilligi: matn, lavha, bezak, nutq, musiqa, videofilmlardan parchalar, telekadrlar, animatsiyalardan foydalanishga erishiladi. Oquvchilarga ta'lim olishda ijodiy munosabatni uyg'otadi va bu o'quvchilarda o'zlariga bo'lgan ishonchni shakllantiradi; o'quvchilarning tafakkurini rivojlantiradi; o'z-o'zini namoyish etish imkonini beradi; o'quvchi mavzu bo'yicha yangi fikrlarni bildirishga va o'ziga o'zlashtirishga ruhan tayyor bo'ladi. Ushbu jihatlardan kelib chiqib aytish mumkinki, zamonaviy o'qituvchi butun dunyo ta'lim tizimida bo'layotgan o'zgarishlardan doimo xabardor bo'lishi va ularni o'zlashtirib o'z faoliyati davomida qo'llay olishi lozim. Bundan tashqari darslarda interfaol metodlardan foydalanish samarali. Boshlang'ich ta'limda ona tili va o'qish savodxonligi fanlarini o'qitishda Interfaol ta'lim metodlar o'quvchilarga tajribani mustahkamlash, ma'lumotlarni o'rganishni osonlashtirish va dars jarayonini yanada qiziqarli qilish uchun foydalaniladigan texnologiyalar va usullardir. Bu metodlar o'quvchilarning aktivliklarini oshirish, ularning yanada mustaqil o'rganishlarini ta'minlash va ta'lim jarayonini yanada qiziqarli qilish maqsadida qo'llaniladi. Interfaol ta'lim metodlari o'quvchilarga interaktiv dars berish, ma'lumotlarni amaliy tarzda o'rgatish, yangiliklarni oson ko'rish, savollar va masalalar orqali o'rganishga imkoniyat yaratish uchun idealdir. Bu metodlar ichiga videodarsliklar, interaktiv dasturlar, veb-saytlar, online darslar, onlayn testlar, elektron darsliklar kabi komponentlar kiradi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga o'rganishni yanada qulay va qiziqarli qilishga yordam beradi va ularning ma'lumotlarini mustahkamlashga yordam bera olishadi. Interfaol ta'lim metodlari o'qituvchilar uchun ham foydalidir, chunki ularga darslarini tayyorlash, ma'lumotlarini ta'minlash va o'quvchilarni qiziqtirishda yordam beradi. Shuningdek, interfaol texnologiyalar o'qituvchilarga o'quv jarayonini monitoring qilish, o'quvchilar bilim darajasini kuzatib borish va ularga personal ravishda yordam bera olish imkoniyatini beradi.

Xulosa o'rnida shuni aytish lozimki, har bir boshlang'ich sinf o'qituvchisi ona tili va o'qish savodxonligi fanining ahamiyatini chuqur anglagan holda o'quvchilarga zarur bilimlarni va ko'nikmalarni bera olishi zarur. Shundagina o'quvchilar kelgusida og'zaki

va yozma savodxonligi yuqori shaxslar bo'lib yetishadi. Boshlang'ich ta'limda ona tili va o'qish savodxonligi fanlarini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish, o'quv jarayonini yanada qulay va osonlashtiradi va o'quvchilarni mustaqil o'rganishlariga oyoq ko'rsatadi. Bu texnologiyalar o'quvchi va o'qituvchilarga foyda olib kelishda, savol va muammolarga yechim topishda yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "O'qish madaniyatini oshirish" ilmiy-amaliy seminari materiallari. 2018
2. Ona tili va o'qish savodxonligi. 1-qism [Matn]: darslik / M.E Toirova - Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2023.
3. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati. Shukurova H. O'qituvchi. 2021.